

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 11ης Απριλίου 2013*

«Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων — Άρθρο 45 ΣΛΕΕ — Κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 — Άρθρο 71 — Μη γνήσιος μεθοριακός εργαζόμενος σε πλήρη ανεργία, ο οποίος έχει διατηρήσει προσωπικούς και επαγγελματικούς δεσμούς στο κράτος μέλος της τελευταίας απασχόλησης — Κανονισμός (ΕΚ) 883/2004 — Άρθρο 65 — Δικαίωμα προς λήψη παροχής στο κράτος μέλος κατοικίας — Άρνηση χορήγησης εκ μέρους του κράτους της τελευταίας απασχόλησης — Επιτρεπτό — Σημασία της απόφασης του Δικαστηρίου της 12ης Ιουνίου 1986, 1/85, *Miethe* — Μεταβατικές διατάξεις — Άρθρο 87, παράγραφος 8 — Έννοια της “αμετάβλητης κατάστασης”»

Στην υπόθεση C-443/11,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το *Rechtbank Amsterdam* (Κάτω Χώρες) με απόφαση της 25ης Αυγούστου 2011, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Αυγούστου 2011, στο πλαίσιο της δίκης

F. P. Jeltens,

M. A. Peeters,

J. G. J. Arnold

κατά

Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Pešič, πρόεδρο τμήματος, E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, C. Toader και C. G. Fernlund (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi

γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοίκησης,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησης της 24ης Οκτωβρίου 2012,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— ο F. P. Jeltens, εκπροσωπούμενος από τον P. Van der Wulp,

— η M. A. Peeters, εκπροσωπούμενη από την S. van der Beek-Verdoorn,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

- το Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen, εκπροσωπούμενο από την I. Eijkhout,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις M. Noort και C. Wissels,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους D. Hadroušek και M. Smolek,
- η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη V. Pasternak Jørgensen και τον C. Vang,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J. Möller και T. Henze,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. van Beek και V. Kreuschitz,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 10ης Ιανουαρίου 2013,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία των άρθρων 65 και 87, παράγραφος 8, του κανονισμού (ΕΚ) 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας (ΕΕ L 166, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 988/2009 Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009 (ΕΕ L 284, σ. 43, στο εξής: κανονισμός 883/2004), καθώς και την ερμηνεία του άρθρου 45 ΣΛΕΕ και του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ενδίκων διαφορών μεταξύ των F. P. Jeltes, M. A. Peeters και J. G. J. Arnold, αφενός, και του Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen, (διοικητικού συμβουλίου του οργανισμού διαχείρισης των ασφαλίσεων των μισθωτών), αφετέρου, με αντικείμενο την απόρριψη των αιτήσεων των προσφευγόντων της κύριας δίκης προς λήψη ή προς διατήρηση παροχών δυνάμει του νόμου περί ανεργίας (Werkloosheidswet, στο εξής: WW).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71

- 3 Το άρθρο 1 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996 (ΕΕ L 28, σ. 1), όπως ο

τελευταίος τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 592/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008 (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73, στο εξής: κανονισμός 1408/71), ορίζει τα εξής:

«Για την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού:

[...]

β) ως “μεθοριακός εργαζόμενος” νοείται κάθε εργαζόμενος, μισθωτός ή μη, ο οποίος ασκεί την επαγγελματική του δραστηριότητα στο έδαφος ενός κράτους μέλους και κατοικεί στο έδαφος άλλου κράτους μέλους όπου επιστρέφει, καταρχήν, κάθε ημέρα ή τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα· [...]

[...]

ιε) ως “αρμόδιος φορέας” νοείται:

i) ο φορέας, στον οποίο ο ενδιαφερόμενος υπάγεται κατά το χρόνο της αιτήσεως παροχών

[...]

[...]

ιζ) ως “αρμόδιο κράτος” νοείται το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου ευρίσκεται ο αρμόδιος φορέας·

[...]».

4 Το άρθρο 71 του κανονισμού 1408/71 έχει ως εξής:

«1. Ο σε ανεργία μισθωτός που κατοικούσε κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από το αρμόδιο κράτος λαμβάνει παροχές κατά τις ακόλουθες διατάξεις:

α) i) ο μεθοριακός εργαζόμενος, ο οποίος ευρίσκεται σε μερική ή προσωρινή ανεργία στην επιχείρηση που τον απασχολεί, λαμβάνει παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους, σαν να κατοικούσε στο έδαφος του κράτους αυτού· οι παροχές αυτές καταβάλλονται από τον αρμόδιο φορέα·

ii) ο μεθοριακός εργαζόμενος, ο οποίος ευρίσκεται σε πλήρη ανεργία, λαμβάνει παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου κατοικεί, σαν να είχε υπαχθεί στη νομοθεσία αυτή κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του· οι παροχές αυτές καταβάλλονται από το φορέα του τόπου κατοικίας και εις βάρος του·

β) i) ο μισθωτός, πλην του μεθοριακού εργαζομένου, ο οποίος ευρίσκεται σε μερική ή προσωρινή ή πλήρη ανεργία και ο οποίος παραμένει στη διάθεση του εργοδότη του ή των υπηρεσιών απασχόλησης, στο έδαφος του αρμοδίου κράτους, λαμβάνει παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού, σαν να κατοικούσε στο έδαφος του· οι παροχές αυτές καταβάλλονται από τον αρμόδιο φορέα·

ii) ο μισθωτός, πλην του μεθοριακού εργαζομένου, ο οποίος ευρίσκεται σε πλήρη ανεργία και ο οποίος τίθεται στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης στο έδαφος του κράτους μέλους όπου κατοικεί ή επιστρέφει στο έδαφος αυτό, λαμβάνει παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού, σαν να είχε ασκήσει εκεί την τελευταία του απασχόληση· οι παροχές

αυτές καταβάλλονται από το φορέα του τόπου κατοικίας και εις βάρος του. Αν όμως στον μισθωτό αυτόν είχε αναγνωρισθεί το δικαίωμα παροχών εις βάρος του αρμόδιου φορέα του κράτους μέλους, στη νομοθεσία του οποίου υπήχθη τελευταία, λαμβάνει τις παροχές σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 69. Το δικαίωμα των παροχών σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους της κατοικίας του αναστέλλεται για την περίοδο κατά την οποία ο άνεργος δύναται, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 69, να διεκδικήσει παροχές κατά τη νομοθεσία στην οποία είχε υπαχθεί τελευταία.

[...]»

Ο κανονισμός 883/2004

- 5 Το άρθρο 1 του κανονισμού 883/2004 περιλαμβάνει ορισμούς των εννοιών «μεθοριακοί εργαζόμενοι», «αρμόδιοι φορείς» και «αρμόδιο κράτος μέλος» κατ' ουσίαν πανομοιότυπους με εκείνους του άρθρου 1 του κανονισμού 1408/71.
- 6 Το άρθρο 11, παράγραφος 3, στοιχείο γ', του κανονισμού 883/2004 προβλέπει ότι «το πρόσωπο το οποίο λαμβάνει παροχές ανεργίας σύμφωνα με το άρθρο 65, δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους μέλους κατοικίας, υπάγεται στη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους».
- 7 Το άρθρο 65 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο τιτλοφορείται «Άνεργοι οι οποίοι κατοικούν σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο», έχει ως εξής:

«1. Ο μερικώς ή περιοδικώς άνεργος ο οποίος, κατά την τελευταία μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητά του, κατοικούσε σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο, πρέπει να τίθεται στη διάθεση του εργοδότη του ή των υπηρεσιών απασχόλησης του αρμόδιου κράτους μέλους. Λαμβάνει παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του αρμόδιου κράτους μέλους, ως εάν κατοικούσε στο κράτος μέλος αυτό. Οι παροχές αυτές χορηγούνται από τον φορέα του αρμόδιου κράτους μέλους.

2. Ο πλήρως άνεργος ο οποίος, κατά την τελευταία μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητά του, κατοικούσε σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο και ο οποίος εξακολουθεί να κατοικεί ή επιστρέφει σε αυτό το κράτος μέλος, πρέπει να τίθεται στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης του κράτους μέλους κατοικίας. Με την επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 64, ο πλήρως άνεργος μπορεί, συμπληρωματικά, να τίθεται στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης του κράτους μέλους στο οποίο άσκησε την τελευταία μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητά του.

Ένας άνεργος, ο οποίος δεν είναι μεθοριακός εργαζόμενος και ο οποίος δεν επιστρέφει στο κράτος μέλος κατοικίας του, τίθεται στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης του κράτους μέλους στη νομοθεσία του οποίου υπαγόταν τελευταία.

3. Ο άνεργος που αναφέρεται στην πρώτη πρόταση της παραγράφου 2, πρέπει να εγγράφεται ως αιτών εργασία στις αρμόδιες υπηρεσίες απασχόλησης του κράτους μέλους στο οποίο κατοικεί, να υπαχθεί στον έλεγχο που οργανώνεται εκεί και να τηρεί τους όρους της νομοθεσίας του εν λόγω κράτους μέλους. Εάν παράλληλα επιλέξει να εγγραφεί ως αιτών εργασία στο κράτος μέλος στο οποίο άσκησε την τελευταία μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητά του, πρέπει να πληροί τις υποχρεώσεις που ισχύουν σε αυτό το κράτος μέλος.

4. Η εφαρμογή του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 2 και της δεύτερης πρότασης της παραγράφου 3 καθώς και οι τρόποι ανταλλαγής πληροφοριών, συνεργασίας και αμοιβαίας συνδρομής μεταξύ των φορέων και των υπηρεσιών του κράτους μέλους κατοικίας του ανέργου και του κράτους μέλους στο οποίο άσκησε την τελευταία του απασχόληση, ορίζονται από τον κανονισμό εφαρμογής.

5. α) Ο άνεργος που αναφέρεται στο πρώτο και δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 λαμβάνει παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους κατοικίας, ως εάν να υπαγόταν σε αυτή τη νομοθεσία κατά την τελευταία του μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα. Οι παροχές αυτές χορηγούνται από τον φορέα του τόπου κατοικίας.

β) Ωστόσο, ο εργαζόμενος που δεν είναι μεθοριακός εργαζόμενος και ο οποίος έλαβε παροχές εις βάρος του αρμόδιου φορέα του κράτους μέλους στη νομοθεσία του οποίου υπαγόταν τελευταία, λαμβάνει κατ' αρχάς, μόλις επιστρέψει στο κράτος μέλος κατοικίας του, παροχές σύμφωνα με το άρθρο 64, ενώ η χορήγηση των παροχών σύμφωνα με το στοιχείο α) αναστέλλεται για το διάστημα κατά το οποίο ο άνεργος λαμβάνει παροχές δυνάμει της νομοθεσίας στην οποία υπαγόταν τελευταία.

6. Οι παροχές που χορηγούνται από το φορέα του τόπου κατοικίας σύμφωνα με την παράγραφο 5 εξακολουθούν να επιβαρύνουν τον εν λόγω φορέα. [...]

[...]»

8 Το άρθρο 87 του κανονισμού 883/2004, με τίτλο «Μεταβατικές διατάξεις», ορίζει:

«1. Δεν αποκτώνται δικαιώματα δυνάμει του παρόντος κανονισμού για την περίοδο πριν από την ημερομηνία εφαρμογής του.

[...]

8. Εάν, ως συνέπεια του παρόντος κανονισμού, ένα πρόσωπο υπόκειται στη νομοθεσία κράτους μέλους άλλου από το καθοριζόμενο σύμφωνα με τον Τίτλο II του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, η εν λόγω νομοθεσία εξακολουθεί να ισχύει ενόσω η σχετική κατάσταση παραμένει αμετάβλητη, εκτός εάν ο ενδιαφερόμενος υποβάλει αίτηση να υπαχθεί στην εφαρμοζόμενη νομοθεσία σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό. Η αίτηση υποβάλλεται εντός τριών μηνών από την ημερομηνία εφαρμογής του παρόντος κανονισμού στον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους, του οποίου η νομοθεσία εφαρμόζεται σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, εάν το εν λόγω πρόσωπο πρόκειται να υπαχθεί στη νομοθεσία του κράτους μέλους αυτού από την ημερομηνία εφαρμογής του παρόντος κανονισμού. Εάν η αίτηση υποβληθεί κατόπιν παρέλευσης της προθεσμίας αυτής, η εν λόγω μεταβολή επέρχεται από την πρώτη ημέρα του επόμενου μήνα.

[...]»

Ο κανονισμός (ΕΚ) 987/2009

9 Η αιτιολογική σκέψη 13 του κανονισμού (ΕΚ) 987/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, για καθορισμό της διαδικασίας εφαρμογής του κανονισμού 883/2004 (ΕΕ L 284, σ. 1, στο εξής: κανονισμός εφαρμογής), έχει ως εξής:

«Ο παρών κανονισμός προβλέπει μέτρα και διαδικασίες που ευνοούν την κινητικότητα των εργαζομένων και των ανέργων. Οι μεθοριακοί εργαζόμενοι που έχουν περιέλθει σε πλήρη ανεργία έχουν τη δυνατότητα να απευθύνονται στις υπηρεσίες απασχόλησης τόσο της χώρας κατοικίας τους όσο και του κράτους μέλους στο οποίο είχαν την τελευταία απασχόληση. Και στις δύο περιπτώσεις δικαιούνται ενός μόνον επιδόματος από το κράτος μέλος στο οποίο κατοικούν.»

Το ολλανδικό δίκαιο

10 Από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, στοιχείο f, του WW εξαρτά το δικαίωμα των εργαζομένων σε παροχές ανεργίας από την προϋπόθεση της κατοικίας στο εθνικό έδαφος.

Τα πραγματικά περιστατικά των ενδίκων διαφορών της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 11 Οι F. P. Jeltens, M. A. Peeters και J. G. J. Arnold, μεθοριακοί εργαζόμενοι ολλανδικής υπηκοότητας, εργάστηκαν στις Κάτω Χώρες ενώ κατοικούσαν οι δύο πρώτοι στο Βέλγιο και ο τρίτος στη Γερμανία.
- 12 Ο F. P. Jeltens έμεινε άνεργος τον Αύγουστο του 2010, ήτοι μετά την 1η Μαΐου 2010, ημερομηνία έναρξης ισχύος του κανονισμού 883/2004. Η αίτησή του για τη χορήγηση παροχών ανεργίας βάσει του WW απορρίφθηκε από τις ολλανδικές αρχές.
- 13 Η M. A. Peeters απώλεσε τη θέση εργασίας της τον Μάιο του 2009 και έλαβε παροχές ανεργίας από τις ολλανδικές αρχές. Την 26η Απριλίου 2010 άρχισε και πάλι να εργάζεται, προτού περιέλθει εκ νέου σε κατάσταση ανεργίας τη 18η Μαΐου 2010. Κατά την τελευταία αυτή περίοδο η καταβολή των παροχών ανεργίας έπαυσε, πλην όμως οι ολλανδικές αρχές ενημέρωσαν την ενδιαφερομένη ότι, στην περίπτωση κατά την οποία θα καθίστατο εκ νέου άνεργη προ της 25ης Οκτωβρίου 2010, θα μπορούσε να ζητήσει τη συνέχιση της καταβολής των εν λόγω παροχών. Όταν όμως η M. A. Peeters απευθύνθηκε στις ολλανδικές αρχές μετά τη νέα απώλεια της θέσης εργασίας της, οι αρχές αυτές αρνήθηκαν την επανέναρξη της καταβολής των εν λόγω παροχών.
- 14 Ο J. G. J. Arnold απώλεσε τη θέση εργασίας του και, από της 2ας Φεβρουαρίου 2009, άρχισε να λαμβάνει από τις ολλανδικές αρχές παροχές ανεργίας δυνάμει του WW. Τον Μάρτιο του 2009 άρχισε να ασκεί εκ νέου επαγγελματική δραστηριότητα ως αυτοαπασχολούμενος στη Γερμανία. Οι ολλανδικές αρχές διέκοψαν την καταβολή των παροχών ανεργίας, ενημερώνοντας πάντως τον ενδιαφερόμενο ότι, στην περίπτωση κατά την οποία θα έπαυε να εργάζεται ως αυτοαπασχολούμενος προ της 30ής Αυγούστου 2011, θα μπορούσε να ζητήσει τη συνέχιση της καταβολής των εν λόγω παροχών. Την 1η Ιουνίου 2010, όταν και έπαυσε να ασκεί τη δραστηριότητά του, ο J. G. J. Arnold ζήτησε τη συνέχιση της καταβολής των παροχών ανεργίας. Εντούτοις, οι ολλανδικές αρχές αρνήθηκαν την καταβολή.
- 15 Από την απόφαση περί παραπομπής και από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι, κατά το ολλανδικό δίκαιο, αποκλείεται η καταβολή παροχών ανεργίας στους άνεργους εργαζομένους που δεν κατοικούν στο εθνικό έδαφος. Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει ότι, όσον αφορά τους τρεις προσφεύγοντες της κύριας δίκης, οι απορριπτικές αποφάσεις των ολλανδικών αρχών βασίστηκαν στο άρθρο 65 του κανονισμού 883/2004, το οποίο ορίζει το κράτος κατοικίας, εν προκειμένω το Βασίλειο του Βελγίου για τους δύο πρώτους και η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας για τον τρίτο, ως αρμόδιο κράτος για τη χορήγηση των παροχών ανεργίας.
- 16 Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης προσέβαλαν τις απορριπτικές αποφάσεις των ολλανδικών αρχών ενώπιον του Rechtbank Amsterdam. Το εν λόγω δικαστήριο διευκρινίζει ότι δεν αμφισβητείται ότι το άρθρο 65 του κανονισμού 883/2004 δεν παρέχει στους προσφεύγοντες τη δυνατότητα να ζητήσουν από τις ολλανδικές αρχές τη χορήγηση παροχών ανεργίας. Προσθέτει εντούτοις ότι ομοίως δεν αμφισβητείται ότι οι προσφεύγοντες είναι μη γνήσιοι μεθοριακοί εργαζόμενοι κατά την έννοια της απόφασης της 12ης Ιουνίου 1986, 1/85, Miethé (Συλλογή 1985, σ. 1837), δεδομένου ότι διατήρησαν ιδιαίτερα στενούς επαγγελματικούς και προσωπικούς δεσμούς με το κράτος μέλος της τελευταίας τους απασχόλησης. Εντεύθεν προκύπτει, κατά το αιτούν δικαστήριο, ότι οι προσφεύγοντες διαθέτουν περισσότερες πιθανότητες επαγγελματικής επανένταξης στο κράτος μέλος της τελευταίας τους απασχόλησης, δηλαδή στο Βασίλειο των Κάτω Χωρών. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, κατά συνέπεια, αν πρέπει να θεωρηθεί, όπως συνέβη με την προμνησθείσα απόφαση Miethé, ότι οι προσφεύγοντες μπορούν να ζητήσουν παροχές ανεργίας στο εν λόγω κράτος μέλος.

17 Διατηρώντας αμφιβολίες ως προς τη σημασία της προμνησθείσας απόφασης *Miethe* υπό το κράτος ισχύος του κανονισμού 883/2004, το *Rechtbank Amsterdam* ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Διατηρεί υπό την ισχύ του κανονισμού 883/2004 η εκδοθείσα ενόσω ίσχυε ο κανονισμός 1408/71 [προμνησθείσα] απόφαση *Miethe* τις ερμηνευτικές προεκτάσεις της, ήτοι εξακολουθεί να παρέχει στον μη γνήσιο μεθοριακό εργαζόμενο το δικαίωμα επιλογής του κράτους μέλους στου οποίου τις υπηρεσίες απασχόλησης θα δηλώσει διαθεσιμότητα προς εργασία και από το οποίο θα λάβει παροχή ανεργίας, για τον λόγο ότι οι πιθανότητες επανένταξης του στην αγορά εργασίας είναι μεγαλύτερες στο κράτος μέλος της επιλογής του; Ή το άρθρο 65 του κανονισμού 883/2004, θεωρούμενο στο σύνολό του, εξασφαλίζει επαρκώς ότι ο εργαζόμενος σε πλήρη ανεργία θα λάβει παροχή υπό τις ευνοϊκότερες για τον ίδιο συνθήκες για την εξεύρεση εργασίας και έχει η [προμνησθείσα] απόφαση *Miethe* απολέσει την πρόσθετη αξία της;
- 2) Αποκλείει το δίκαιο της Ένωσης και, εν προκειμένω, το άρθρο 45 ΣΛΕΕ ή το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 1612/68 την εκ μέρους κράτους μέλους άρνηση χορήγησης παροχής ανεργίας βάσει του εθνικού δικαίου σε διακινούμενο εργαζόμενο (μεθοριακό εργαζόμενο) ευρισκόμενο σε πλήρη ανεργία ο οποίος άσκησε την τελευταία επαγγελματική δραστηριότητά του σε αυτό το κράτος μέλος και ο οποίος, λαμβανομένης υπόψη της ύπαρξης κοινωνικών και οικογενειακών δεσμών, τεκμαίρεται ότι έχει σε αυτό το κράτος μέλος τις μεγαλύτερες πιθανότητες επανένταξης στην αγορά εργασίας, άρνηση βασιζόμενη αποκλειστικώς στο γεγονός ότι ο εν λόγω εργαζόμενος κατοικεί σε άλλο κράτος μέλος;
- 3) Ποια απάντηση –λαμβανομένων υπόψη του άρθρου 87, παράγραφος 8, του κανονισμού 883/2004, του άρθρου 17 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων [της Ευρωπαϊκής Ένωσης] και της αρχής της ασφάλειας δικαίου– πρέπει να δοθεί στο προηγούμενο ερώτημα στην περίπτωση κατά την οποία ένας τέτοιος εργαζόμενος είχε θεμελιώσει ήδη προ της ημερομηνίας έναρξης ισχύος του κανονισμού 883/2004 δικαίωμα προς λήψη παροχής ανεργίας βάσει του δικαίου του κράτους της τελευταίας απασχόλησής του, η δε ανώτατη διάρκεια χορήγησης ή συνέχισης της χορήγησης της εν λόγω παροχής δεν είχε ακόμη συμπληρωθεί κατά την έναρξη ισχύος του εν λόγω κανονισμού (δεδομένου ότι η καταβολή της διεκόπη για τον λόγο ότι ο άνεργος είχε εν τω μεταξύ αποδεχθεί νέα θέση απασχόλησης);
- 4) Διαφοροποιείται η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα στην περίπτωση κατά την οποία ο ανωτέρω άνεργος μεθοριακός εργαζόμενος είχε λάβει τη διαβεβαίωση ότι το δικαίωμά του προς λήψη παροχής θα αναβίωνε αν αυτός, μετά την εξεύρεση νέας θέσης απασχόλησης, καθίστατο εκ νέου άνεργος και η σχετική πληροφόρηση προκύπτει εσφαλμένη ή διφορούμενη λόγω του ασαφούς χαρακτήρα της διοικητικής πρακτικής;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

18 Με το πρώτο του ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν, κατόπιν της έναρξης ισχύος του κανονισμού 883/2004, η προμνησθείσα απόφαση *Miethe* διατηρεί τη σημασία της για την ερμηνεία του άρθρου 65, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, ήτοι αν ένας εργαζόμενος ο οποίος διατήρησε με το κράτος μέλος της τελευταίας του απασχόλησης επαγγελματικούς και προσωπικούς δεσμούς που καθιστούν πιθανότερη την επαγγελματική του επανένταξη στο εν λόγω κράτος μέλος έχει τη δυνατότητα να επιλέξει να τεθεί στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης αυτού του κράτους μέλους προκειμένου να λάβει όχι μόνο βοήθεια για την επαγγελματική επανένταξη, αλλά και επίδομα ανεργίας.

- 19 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό και προτού εξετασθεί το περιεχόμενο του άρθρου 65, παράγραφος 2, του κανονισμού 883/2004, πρέπει να εξετασθούν οι διατάξεις του άρθρου 71 του κανονισμού 1408/71 καθώς και η ερμηνεία στην οποία προέβη το Δικαστήριο με την προμνησθείσα απόφαση *Miethe*.
- 20 Το άρθρο 71 του κανονισμού 1408/71 περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις που εφαρμόζονται στους ανέργους οι οποίοι, κατά τη διάρκεια της τελευταίας τους απασχόλησης, κατοικούσαν σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο. Οι διατάξεις αυτές έχουν διαφορετικό περιεχόμενο από τον γενικό κανόνα του άρθρου 13, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού, σύμφωνα με τον οποίο το πρόσωπο που ασκεί μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος κράτους μέλους υπάγεται στη νομοθεσία αυτού του κράτους.
- 21 Δυνάμει του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', περίπτωση ii, του εν λόγω κανονισμού, οι μεθοριακοί εργαζόμενοι σε κατάσταση πλήρους ανεργίας υπάγονται στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου κατοικούν. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η διάταξη αυτή προϋποθέτει σιωπηρώς ότι για τους εν λόγω εργαζομένους συντρέχουν στο κράτος αυτό οι ευνοϊκότερες συνθήκες για την αναζήτηση νέας εργασίας (προμνησθείσα απόφαση *Miethe*, σκέψη 17).
- 22 Δυνάμει του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71, οι μισθωτοί εργαζόμενοι πλην των μεθοριακών, ήτοι οι εργαζόμενοι που σε αντίθεση προς τους μεθοριακούς δεν επιστρέφουν καθημερινά ή τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα στο κράτος κατοικίας τους, έχουν την επιλογή, όταν βρίσκονται σε κατάσταση πλήρους ανεργίας, είτε να παραμείνουν στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης στο έδαφος του αρμοδίου κράτους είτε να τεθούν στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης στο έδαφος του κράτους μέλους όπου κατοικούν. Στην πρώτη περίπτωση λαμβάνουν παροχές από το κράτος μέλος της τελευταίας απασχόλησης, ενώ στη δεύτερη περίπτωση από το κράτος μέλος της κατοικίας. Οι παροχές αυτές δεν περιλαμβάνουν μόνο χρηματικά επιδόματα, αλλά και τη βοήθεια για επαγγελματική επανένταξη (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα απόφαση *Miethe*, σκέψη 16).
- 23 Στη σκέψη 18 της προμνησθείσας απόφασης *Miethe* το Δικαστήριο έκρινε ότι ο σκοπός του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', περίπτωση ii, του κανονισμού 1408/71 που αφορά τους μεθοριακούς εργαζομένους σε κατάσταση πλήρους ανεργίας, ήτοι ο σκοπός του να διασφαλισθεί η χορήγηση στον διακινούμενο εργαζόμενο παροχών ανεργίας υπό τις πλέον ευνοϊκές συνθήκες, δεν μπορεί πάντως να επιτευχθεί όταν ο μεθοριακός εργαζόμενος που βρίσκεται σε πλήρη ανεργία διατήρησε κατ' εξαίρεση στο κράτος της τελευταίας απασχόλησης προσωπικούς και επαγγελματικούς δεσμούς που καθιστούν πιθανότερη την επαγγελματική επανένταξή του σ' αυτό ακριβώς το κράτος. Ο εργαζόμενος αυτός πρέπει, επομένως, να θεωρηθεί ως «εργαζόμενος πλην του μεθοριακού εργαζομένου» κατά την έννοια του άρθρου 71 του κανονισμού και να υπαχθεί κατά συνέπεια στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 1, στοιχείο β', του εν λόγω άρθρου. Εντεύθεν προκύπτει ότι ο εργαζόμενος αυτός μπορεί να επιλέξει να τεθεί στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης του τελευταίου κράτους μέλους όπου εργάστηκε και να λάβει τις παροχές αυτού του κράτους, οι οποίες παίρνουν τη μορφή τόσο βοήθειας για την επαγγελματική επανένταξη όσο και επιδομάτων.
- 24 Όπως προκύπτει από την τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 883/2004, ο νομοθέτης επεδίωξε να εκσυγχρονίσει και να απλουστεύσει τις διατάξεις του κανονισμού 1408/71, οι οποίες λόγω του μεγάλου αριθμού τροποποιήσεων και ενημερώσεων είχαν καταστεί περίπλοκες και μακροσκελείς.
- 25 Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 65 του κανονισμού 883/2004 αντικατέστησε το άρθρο 71 του κανονισμού 1408/71, τροποποιώντας εν μέρει το περιεχόμενό του.
- 26 Από το άρθρο 65, παράγραφος 2, του κανονισμού 883/2004 προκύπτει ότι ο πλήρως άνεργος μεθοριακός εργαζόμενος ο οποίος κατοικούσε σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο και ο οποίος εξακολουθεί να κατοικεί σ' αυτό το κράτος, ήτοι στο κράτος μέλος κατοικίας, τίθεται στη διάθεση

των υπηρεσιών απασχόλησης του εν λόγω κράτους. Η ίδια διάταξη προβλέπει ότι ο εργαζόμενος αυτός μπορεί, συμπληρωματικά, να τίθεται στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης του κράτους μέλους στο οποίο άσκησε την τελευταία μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητά του.

- 27 Ο πλήρως άνεργος εργαζόμενος που δεν είναι μεθοριακός εργαζόμενος τίθεται είτε στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης του κράτους μέλους κατοικίας, εάν επιστρέφει στο κράτος αυτό, είτε στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης του κράτους μέλους της τελευταίας απασχόλησης, εάν δεν επιστρέφει στο εν λόγω κράτος.
- 28 Η προβλεπόμενη στο άρθρο 65, παράγραφος 2, του κανονισμού 883/2004 δυνατότητα του πλήρως άνεργου μεθοριακού εργαζομένου να τεθεί, συμπληρωματικά, στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης του κράτους μέλους της τελευταίας απασχόλησης συνιστά καινούργιο στοιχείο σε σχέση με το περιεχόμενο του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α', περίπτωση ii, του κανονισμού 1408/71. Κατά συνέπεια, ο εν λόγω εργαζόμενος, ανεξαρτήτως των δεσμών που έχει διατηρήσει με το κράτος μέλος αυτό και ανεξαρτήτως ιδίως του αν διαθέτει στο ίδιο κράτος μέλος περισσότερες πιθανότητες επαγγελματικής επανένταξης, μπορεί επίσης να λάβει στο εν λόγω κράτος μέλος υπηρεσίες επαγγελματικής επανένταξης. Με την πρόνοια αυτή ο νομοθέτης προσαρμοσε εν μέρει τη νομοθεσία στην προμνησθείσα απόφαση *Miethe*.
- 29 Εντούτοις, σύμφωνα με την απόφαση αυτή, ένας εργαζόμενος του οποίου οι δεσμοί με το κράτος της τελευταίας απασχόλησης ήταν τέτοιας φύσης ώστε να διαθέτει σ' αυτό το κράτος περισσότερες πιθανότητες επαγγελματικής επανένταξης και ο οποίος έπρεπε κατά συνέπεια να αντιμετωπίζεται ως εργαζόμενος που δεν είναι μεθοριακός εργαζόμενος μπορούσε να λαμβάνει όχι μόνον υπηρεσίες επαγγελματικής επανένταξης από το εν λόγω κράτος, αλλά και τα επιδόματα ανεργίας που αυτό χορηγεί.
- 30 Τίθεται συνεπώς το ερώτημα αν ο κανονισμός 883/2004 διατήρησε την ευχέρεια του εργαζομένου αυτού να λαμβάνει επιδόματα ανεργίας στο κράτος μέλος της τελευταίας του απασχόλησης.
- 31 Διαπιστώνεται συναφώς ότι η ευχέρεια αυτή δεν προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 65, παράγραφος 2, του κανονισμού 883/2004. Η εν λόγω διάταξη προβλέπει ότι ο πλήρως άνεργος μεθοριακός εργαζόμενος πρέπει να τίθεται στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης του κράτους μέλους της κατοικίας του. Κατά την παράγραφο 5, στοιχείο α', του ίδιου άρθρου, ο εν λόγω εργαζόμενος λαμβάνει παροχές, και επομένως επιδόματα ανεργίας, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους κατοικίας, ως εάν να υπαγόταν σε αυτή τη νομοθεσία κατά την τελευταία του μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα. Μόνο συμπληρωματικά μπορεί επιπροσθέτως να εγγραφεί στις υπηρεσίες απασχόλησης του κράτους μέλους της τελευταίας του απασχόλησης. Σύμφωνα με το άρθρο 56, παράγραφος 1, του κανονισμού εφαρμογής, το οποίο παραπέμπει στο άρθρο 65, παράγραφος 2, του κανονισμού 883/2004, η εγγραφή αυτή αφορά μόνον την αναζήτηση εργασίας.
- 32 Δεδομένου ότι ο κανονισμός 883/2004 εκδόθηκε μετά την προμνησθείσα απόφαση *Miethe*, ο νομοθέτης θα μπορούσε, εάν αυτή ήταν η βούλησή του και δεδομένης της πρόθεσης εκσυγχρονισμού και απλοποίησης των υφιστάμενων κανόνων, να συντάξει το άρθρο 65 του κανονισμού κατά τρόπο που να ενσωματώνει πλήρως και ρητώς την ερμηνεία του άρθρου 71 του κανονισμού 1408/71 στην οποία προέβη το Δικαστήριο με την απόφαση *Miethe*. Δεν το έπραξε όμως αυτό. Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η απουσία ρητής αναφοράς, στο άρθρο 65, παράγραφος 2, του κανονισμού 883/2004, σε ευχέρεια του εργαζομένου να λάβει επιδόματα ανεργίας στο κράτος μέλος της τελευταίας απασχόλησης αντικατοπτρίζει τη σαφή βούληση του νομοθέτη να περιορίσει την εμβέλεια της προμνησθείσας απόφασης *Miethe*, προβλέποντας μόνο μια συμπληρωματική δυνατότητα του εργαζομένου να εγγραφεί, ως αιτών εργασία, στις υπηρεσίες αυτού του κράτους μέλους προκειμένου να λάβει συμπληρωματική βοήθεια για την επαγγελματική επανένταξη.
- 33 Η ερμηνεία αυτή βρίσκει επίσης έρεισμα στις προπαρασκευαστικές εργασίες για την έκδοση του κανονισμού 883/2004 και του κανονισμού εφαρμογής.

- 34 Όσον αφορά τον κανονισμό 883/2004, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε προτείνει να παύσει το υφιστάμενο σύστημα, σύμφωνα με το οποίο ο άνεργος μεθοριακός εργαζόμενος λαμβάνει παροχές ανεργίας κατά κανόνα από το κράτος της κατοικίας του και όχι από το κράτος της τελευταίας του απασχόλησης. Όμως, με ανακοινωθέν της 27ης Ιανουαρίου 2004 η Επιτροπή τόνισε ότι, όπως προέκυπτε από την κοινή θέση (ΕΚ) 18/2004 που εκδόθηκε από το Συμβούλιο στις 26 Ιανουαρίου 2004 ενόψει της εκδόσεως του κανονισμού 883/2004 (ΕΕ 79 Ε, σ. 15), το Συμβούλιο δεν είχε επιτύχει συμφωνία επί της πρότασης της Επιτροπής και είχε εμμείνει στην ευθύνη του κράτους κατοικίας για την καταβολή των επιδομάτων.
- 35 Όσον αφορά τον κανονισμό εφαρμογής, με έκθεση της 10ης Ιουνίου 2008 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρότεινε να διευκρινισθεί σε μια αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού ότι η ευχέρεια εγγραφής του εργαζομένου στις υπηρεσίες απασχόλησης του κράτους της τελευταίας του απασχόλησης αποσκοπούσε μεν στην ενίσχυση της κινητικότητας των εργαζομένων και των ανέργων, πλην όμως ο εργαζόμενος δικαιούνταν ένα μόνον επίδομα, αυτό του κράτους μέλους της κατοικίας του. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξήγησε ότι σκοπός της προταθείσας τροποποίησης ήταν η άρση οποιασδήποτε αμφιβολίας ως προς την εφαρμογή ή μη της προμνησθείσας απόφασης *Miethe*. Κατόπιν τούτων, η αιτιολογική σκέψη 13 του κανονισμού εφαρμογής αντιστοιχεί κατ' ουσίαν στην τροποποίηση που προτάθηκε από το Κοινοβούλιο.
- 36 Συνεπώς, στο πρώτο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι, κατόπιν της έναρξης ισχύος του κανονισμού 883/2004, οι διατάξεις του άρθρου 65 του κανονισμού αυτού δεν πρέπει να ερμηνεύονται υπό το φως της προμνησθείσας απόφασης *Miethe*. Στην περίπτωση πλήρως άνεργου μεθοριακού εργαζομένου ο οποίος διατήρησε με το κράτος μέλος της τελευταίας του απασχόλησης επαγγελματικούς και προσωπικούς δεσμούς που καθιστούν πιθανότερη την επαγγελματική επανένταξή του στο εν λόγω κράτος μέλος, το άρθρο 65 του κανονισμού 883/2004 έχει την έννοια ότι παρέχει στον εργαζόμενο αυτόν τη δυνατότητα να τεθεί κατά τρόπο συμπληρωματικό στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης αυτού του κράτους μέλους όχι προκειμένου να λάβει επιδόματα ανεργίας, αλλά μόνον προκειμένου να λάβει υπηρεσίες επαγγελματικής επανένταξης.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 37 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν οι διατάξεις περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, ιδίως δε οι διατάξεις του άρθρου 45 ΣΛΕΕ, αντίκεινται στην υπαγορευόμενη από το εθνικό δίκαιο άρνηση του κράτους μέλους της τελευταίας απασχόλησης να χορηγήσει επιδόματα ανεργίας σε πλήρως άνεργο μεθοριακό εργαζόμενο ο οποίος διαθέτει περισσότερες πιθανότητες επαγγελματικής επανένταξης στο κράτος αυτό, άρνηση βασιζόμενη στο γεγονός ότι ο εν λόγω εργαζόμενος δεν κατοικεί στο έδαφός του.
- 38 Το ερώτημα αυτό πρέπει να εξετασθεί σε σχέση με περιπτώσεις όπως αυτή του F. P. Jelttes. Πράγματι, η περίπτωση εργαζομένων όπως η M. A. Peeters και ο J. G. J. Arnold παρουσιάζει ειδικά χαρακτηριστικά που θα εξετασθούν στο πλαίσιο του τρίτου και του τέταρτου προδικαστικού ερωτήματος.
- 39 Διαπιστώνεται ότι, λαμβανομένου υπόψη του συντονισμού στον οποίο αποσκοπεί ο κανονισμός 883/2004, η κατά το εθνικό δίκαιο επιβολή προϋπόθεσης κατοικίας δεν καταλήγει, σε μια περίπτωση όπως αυτή του F. P. Jelttes, σε αποτέλεσμα διαφορετικό από αυτό που προκύπτει από την εφαρμογή των κανόνων του άρθρου 65, παράγραφοι 2 και 5, στοιχείο α', του κανονισμού 883/2004, σύμφωνα με τους οποίους ο πλήρως άνεργος μεθοριακός εργαζόμενος λαμβάνει παροχές σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους κατοικίας ως εάν να υπαγόταν σε αυτή τη νομοθεσία κατά την τελευταία του μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα, ενώ ο φορέας του τόπου κατοικίας τού χορηγεί τις παροχές αυτές. Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 3, στοιχείο γ', του κανονισμού 883/2004, το πρόσωπο το οποίο λαμβάνει παροχές ανεργίας σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο 65, δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους μέλους κατοικίας, υπάγεται στη νομοθεσία αυτού του κράτους μέλους. Από

την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι οι εθνικές αρχές επικαλέστηκαν το άρθρο 65 του κανονισμού 883/2004 προκειμένου να απορρίψουν τις αιτήσεις των προσφευγόντων της κύριας δίκης για την καταβολή ή τη συνέχιση της καταβολής παροχών ανεργίας και προκειμένου να τους παρακινήσουν να απευθυνθούν στις αρχές του κράτους κατοικίας τους.

- 40 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου επί του κανονισμού 1408/71 συνάγεται ότι, εκδίδοντας τον κανονισμό 883/2004, το Συμβούλιο, λαμβανομένης υπόψη της ευρείας διακριτικής ευχέρειας που διαθέτει κατά την επιλογή των πλέον πρόσφορων μέτρων για την επίτευξη του επιδιωκόμενου με το άρθρο 42 ΕΚ αποτελέσματος, εκπλήρωσε κατ' αρχήν την απορρέουσα από την αποστολή που του αναθέτει το εν λόγω άρθρο υποχρέωσή του να θεσπίσει ένα σύστημα που να παρέχει στους εργαζομένους τη δυνατότητα να υπερβαίνουν τα εμπόδια που ενδέχεται να ανακύπτουν γι' αυτούς λόγω των εθνικών κανόνων στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης (βλ., κατ' αναλογία, μεταξύ άλλων, απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-208/07, von Chamier-Glisczinski, Συλλογή 2009, σ. I-6095, σκέψη 64 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 41 Πάντως, η διαπίστωση ότι η εφαρμογή, σε ορισμένη περίπτωση, μιας εθνικής νομοθεσίας μπορεί να είναι σύμφωνη με διάταξη πράξης του παράγωγου δικαίου, εν προκειμένω του κανονισμού 883/2004, δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην ότι η εφαρμογή της νομοθεσίας αυτής εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης ΛΕΕ (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, μεταξύ άλλων, προμνησθείσα απόφαση von Chamier-Glisczinski, σκέψη 66, και, στον τομέα των παροχών ανεργίας, αποφάσεις της 18ης Ιουλίου 2006, C-406/04, De Cuyper, Συλλογή 2006, σ. I-6947, και της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, C-228/07, Petersen, Συλλογή 2008, σ. I-6989).
- 42 Από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει συναφώς ότι τα επιδόματα ανεργίας που χορηγούν οι ολλανδικές αρχές είναι υψηλότερα από τα αντίστοιχα που καταβάλλουν οι βελγικές αρχές, τα οποία όμως καταβάλλονται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.
- 43 Πρέπει εντούτοις να υπομνησθεί ότι, δεδομένου ότι το άρθρο 48 ΣΛΕΕ προβλέπει τον συντονισμό και όχι την εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών, οι ουσιαστικές και διαδικαστικές διαφορές μεταξύ των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης των κρατών μελών και, κατά συνέπεια, μεταξύ των δικαιωμάτων των προσώπων που είναι ασφαλισμένα στα συστήματα αυτά δεν επηρεάζονται από την εν λόγω διάταξη (βλ. προμνησθείσα απόφαση von Chamier-Glisczinski, σκέψη 84 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 44 Υπό τις συνθήκες αυτές, οι διατάξεις της Συνθήκης περί ελεύθερης κυκλοφορίας δεν διασφαλίζουν στον ασφαλισμένο ότι η μετακίνησή του σε άλλο κράτος μέλος θα είναι ουδέτερη όσον αφορά τον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης. Πράγματι, λαμβανομένων υπόψη των διαφορών μεταξύ των σχετικών συστημάτων και νομοθεσιών των κρατών μελών, η μετακίνηση αυτή μπορεί, κατά περίπτωση, να είναι για τον ασφαλισμένο λιγότερο ή περισσότερο ευνοϊκή από οικονομικής πλευράς (βλ. προμνησθείσα απόφαση von Chamier-Glisczinski, σκέψη 85, και απόφαση της 12ης Ιουλίου 2012, C-562/10, Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 57).
- 45 Το γεγονός ότι ένας εργαζόμενος όπως ο F. P. Jeltens λαμβάνει επιδόματα ανεργίας από τον αρμόδιο φορέα του κράτους μέλους κατοικίας, εν προκειμένω το Βασίλειο του Βελγίου, απορρέει από την εφαρμογή, σύμφωνα με τον κανονισμό 883/2004, της νομοθεσίας περί παροχών ανεργίας αυτού του κράτους μέλους. Η διαφορά μεταξύ των παροχών που προβλέπονται από τη νομοθεσία του κράτους μέλους της τελευταίας απασχόλησης και εκείνων που χορηγούνται δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους μέλους κατοικίας δεν είναι δυνατό να θεωρηθεί, υπό τις συνθήκες αυτές, ως περιορισμός στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, εφόσον προκύπτει από την έλλειψη εναρμόνισης του δικαίου της Ένωσης στον εν λόγω τομέα (βλ., κατ' αναλογία, στον τομέα της προστασίας έναντι του κινδύνου ασθένειας, απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 2010, C-345/09, van Delft κ.λπ., Συλλογή 2010, σ. I-9879, σκέψη 106).

46 Συνεπώς, στο δεύτερο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι οι διατάξεις περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, ιδίως δε οι διατάξεις του άρθρου 45 ΣΛΕΕ, δεν αντίκεινται στην υπαγορευόμενη από το εθνικό δίκαιο άρνηση του κράτους μέλους τελευταίας απασχόλησης να χορηγήσει επιδόματα ανεργίας σε πλήρως άνεργο μεθοριακό εργαζόμενο ο οποίος διαθέτει περισσότερες πιθανότητες επαγγελματικής επανένταξης στο κράτος αυτό, άρνηση βασιζόμενη στο γεγονός ότι ο εν λόγω εργαζόμενος δεν κατοικεί στο έδαφός του, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 65 του κανονισμού 883/2004, η εφαρμοστέα νομοθεσία είναι εκείνη του κράτους μέλους κατοικίας.

Επί του τρίτου και του τέταρτου προδικαστικού ερωτήματος

47 Το τρίτο και το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα αφορούν την κατάσταση προσώπων όπως η M. A. Peeters και ο J. G. J. Arnold, τα οποία, λαμβανομένης υπόψη της χρονικής εγγύτητας μεταξύ των δύο περιόδων ανεργίας τους, ζήτησαν μεν βάσει εθνικού δικαίου την επανέναρξη της καταβολής των επιδομάτων που ελάμβαναν αρχικά, πλην όμως αυτή δεν εγκρίθηκε λόγω της θέσης στο μεταξύ σε ισχύ του κανονισμού 883/2004.

48 Το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν, ενώπιον μιας τέτοιας κατάστασης, προκειμένου να αποφευχθεί ο περιορισμός στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, οι μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 87, παράγραφος 8, του κανονισμού 883/2004, το άρθρο 17 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί του δικαιώματος ιδιοκτησίας καθώς και οι αρχές της ασφάλειας δικαίου ή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι οι οικείοι εργαζόμενοι μπορούν να συνεχίσουν να λαμβάνουν τις παροχές ανεργίας του κράτους της τελευταίας τους απασχόλησης.

49 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, για την περίπτωση προσώπου το οποίο, ως συνέπεια του κανονισμού, υπόκειται στη νομοθεσία κράτους μέλους άλλου από το καθοριζόμενο σύμφωνα με τον τίτλο II του κανονισμού 1408/71, το άρθρο 87, παράγραφος 8, του κανονισμού 883/2004 προβλέπει ότι η εν λόγω νομοθεσία εξακολουθεί να ισχύει για ορισμένο χρονικό διάστημα μετά τη θέση σε ισχύ του κανονισμού 883/2004, υπό την προϋπόθεση ότι η σχετική κατάσταση παραμένει αμετάβλητη.

50 Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται επομένως, πρώτον, υπό την προϋπόθεση ότι η εφαρμοζόμενη νομοθεσία υπάγεται στον τίτλο II του κανονισμού 1408/71 και, δεύτερον, υπό την προϋπόθεση ότι η σχετική κατάσταση παραμένει αμετάβλητη.

51 Ως προς την πρώτη προϋπόθεση δεν αμφισβητείται ότι η M. A. Peeters και ο J. G. J. Arnold έλαβαν επιδόματα ανεργίας από τις ολλανδικές αρχές δυνάμει της ολλανδικής νομοθεσίας, σύμφωνα με το άρθρο 71 του κανονισμού 1408/71. Το άρθρο αυτό όμως δεν αποτελεί τμήμα του τίτλου II του εν λόγω κανονισμού σχετικά με τους γενικούς κανόνες καθορισμού της εφαρμοζόμενης νομοθεσίας, αλλά τμήμα του τίτλου III του εν λόγω κανονισμού σχετικά με τις ειδικές διατάξεις καθορισμού της νομοθεσίας αυτής στον τομέα ιδίως των παροχών ανεργίας.

52 Κατά συνέπεια, το άρθρο 87, παράγραφος 8, του κανονισμού 883/2004 αυτό καθαυτό δεν μπορεί να τύχει απευθείας εφαρμογής στις διαφορές της κύριας δίκης.

53 Τίθεται επομένως το ερώτημα αν η διαπίστωση αυτή αποτελεί πρόσκομμα στην εξακολούθηση της εφαρμογής της νομοθεσίας η οποία εφαρμοζόταν υπό το κράτος του κανονισμού 1408/71.

54 Οι υποβαλλόντες παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου συμφωνούν ανεξαιρέτως ότι η διαπίστωση αυτή και μόνο δεν θα έπρεπε να αποτελεί πρόσκομμα στην εξακολούθηση της εφαρμογής της εν λόγω νομοθεσίας.

- 55 Όπως υποστήριξε κατ' ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 68 των προτάσεών του, πρέπει να επισημανθεί συναφώς ότι η απουσία αναφοράς, στο σώμα του κανονισμού 883/2004, σε μεταβατική διάταξη εφαρμοζόμενη στην κατάσταση των οικείων εργαζομένων μπορεί να θεωρηθεί ότι οφείλεται σε κενό που προέκυψε κατά τη διάρκεια της νομοθετικής διαδικασίας έκδοσης του κανονισμού 883/2004 και δεν αντικατοπτρίζει τη σαφή βούληση του νομοθέτη να υπαγάγει αμέσως τους εν λόγω εργαζομένους σε άλλη νομοθεσία.
- 56 Υπό τις συνθήκες αυτές, η μεταβατική διάταξη του άρθρου 87, παράγραφος 8, του κανονισμού 883/2004 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι εφαρμόζεται κατ' αναλογία σε πλήρως άνεργους μεθοριακούς εργαζομένους οι οποίοι, λαμβανομένων υπόψη των δεσμών που διατήρησαν με το κράτος μέλος της τελευταίας τους απασχόλησης, λαμβάνουν από αυτό επιδόματα ανεργίας βάσει της νομοθεσίας του, δυνάμει του άρθρου 71 του κανονισμού 1408/71. Σε μια τέτοια περίπτωση, το γεγονός ότι το εν λόγω άρθρο αποτελεί τμήμα του τίτλου ΙΙΙ του κανονισμού 1408/71 δεν αποτελεί πρόσκομμα στην κατ' αναλογία εφαρμογή του άρθρου 87, παράγραφος 8, του κανονισμού 883/2004.
- 57 Όσον αφορά το ζήτημα κατά πόσον, στο πλαίσιο μιας τέτοιας εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 8, του κανονισμού 883/2004, «η σχετική κατάσταση παραμένει αμετάβλητη», οι παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου αποκλίνουν.
- 58 Το Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen καθώς και η Ολλανδική και η Δανική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι, δεδομένου ότι οι οικείοι εργαζόμενοι ασκούσαν επαγγελματική δραστηριότητα κατά την ημερομηνία θέσης σε ισχύ του κανονισμού 883/2004 και περιήλθαν σε κατάσταση ανεργίας σε χρόνο μεταγενέστερο της ημερομηνίας αυτής, η κατάστασή τους πρέπει να θεωρηθεί ότι έχει μεταβληθεί κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 8, του εν λόγω κανονισμού. Όσον αφορά την M. A. Peeters, η Γερμανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι οι περιστάσεις αυτές δεν είναι καθοριστικές και δεν αντίκεινται κατ' ανάγκη στην εξακολούθηση της εφαρμογής της νομοθεσίας η οποία εφαρμόζοταν υπό το κράτος του κανονισμού 1408/71.
- 59 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι ο κανονισμός 883/2004 δεν περιέχει ορισμό της έννοιας «κατάσταση [που] παραμένει αμετάβλητη». Εντούτοις, δεδομένου ότι ο κανονισμός αυτός δεν συνιστά μέτρο εναρμόνισης των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, αλλά πράξη συντονισμού τους, τα κράτη μέλη παραμένουν αρμόδια να καθορίζουν με τη νομοθεσία τους, τηρώντας το δίκαιο της Ένωσης, τις προϋποθέσεις χορήγησης των παροχών ενός συστήματος κοινωνικής (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση της 12ης Ιουνίου 2012, C-611/10 και C-612/10, Hudzinski και Wawrzyniak, σκέψη 42). Επομένως, η έννοια «κατάσταση [που] παραμένει αμετάβλητη» κατά το άρθρο 87, παράγραφος 8, του κανονισμού 883/2004 πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα του ορισμού που δίδεται από την εθνική νομοθεσία στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης (βλ., κατ' αναλογία, ως προς την έννοια «εργασία» κατά το άρθρο 71, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2004, C-372/02, Adanez-Vega, Συλλογή 2004, σ. I-10761, σκέψη 33).
- 60 Εναπόκειται επομένως στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει κατά πόσον, κατά την ημερομηνία κατά την οποία άρχισαν εκ νέου να εργάζονται σε συνέχεια μιας πρώτης περιόδου ανεργίας, ήτοι τον Απρίλιο του 2010 και τον Μάιο του 2009 αντίστοιχα, εργαζόμενοι όπως η M. A. Peeters και ο J. G. J. Arnold θα είχαν δικαίωμα, δυνάμει του ολλανδικού δικαίου, σε επανέναρξη της καταβολής των επιδομάτων ανεργίας αν περιέρχονταν εκ νέου σε κατάσταση ανεργίας πριν την παρέλευση ορισμένης χρονικής περιόδου. Η μνεία του όρου «επανάαρξη» από τις ολλανδικές αρχές θα μπορούσε να αποτελεί ένδειξη ότι ένα τέτοιο δικαίωμα υφίσταται κατά την ολλανδική νομοθεσία. Σε παρόμοια περίπτωση, εναπόκειται στο εν λόγω δικαστήριο να εξακριβώσει αν, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της διάρκειας της χρονικής περιόδου κατά την οποία εργάστηκαν εκ νέου, οι ενδιαφερόμενοι πληρούν τις προβλεπόμενες από την εθνική νομοθεσία προϋποθέσεις για την επανέναρξη της καταβολής των εν λόγω επιδομάτων, ανεξαρτήτως της θέσης σε ισχύ του κανονισμού 883/2004.

- 61 Επομένως, η έννοια «αμετάβλητη κατάσταση» κατά το άρθρο 87, παράγραφος 8, του κανονισμού 883/2004 πρέπει να εξετασθεί υπό το πρίσμα της εθνικής νομοθεσίας περί κοινωνικής ασφάλισης και εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει αν εργαζόμενοι όπως η M. A. Peeters και ο J. G. J. Arnold πληρούν τις προβλεπόμενες από τη νομοθεσία αυτή προϋποθέσεις για την επανέναρξη της καταβολής των επιδομάτων ανεργίας που ελάμβαναν δυνάμει της εν λόγω νομοθεσίας, σύμφωνα με το άρθρο 71 του κανονισμού 1408/71.
- 62 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι στο τρίτο και το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθούν οι εξής απαντήσεις:
- Οι διατάξεις του άρθρου 87, παράγραφος 8, του κανονισμού 883/2004 εφαρμόζονται σε πλήρως άνεργους μεθοριακούς εργαζομένους οι οποίοι, λαμβανομένων υπόψη των δεσμών που διατήρησαν με το κράτος μέλος της τελευταίας τους απασχόλησης, λαμβάνουν από αυτό επιδόματα ανεργίας βάσει της νομοθεσίας του, δυνάμει του άρθρου 71 του κανονισμού 1408/71.
 - Η έννοια «αμετάβλητη κατάσταση» κατά το άρθρο 87, παράγραφος 8, του κανονισμού 883/2004 πρέπει να εξετασθεί υπό το πρίσμα της εθνικής νομοθεσίας περί κοινωνικής ασφάλισης. Εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει αν εργαζόμενοι όπως η M. A. Peeters και ο J. G. J. Arnold πληρούν τις προβλεπόμενες από τη νομοθεσία αυτή προϋποθέσεις για την επανέναρξη της καταβολής των επιδομάτων ανεργίας που ελάμβαναν δυνάμει της εν λόγω νομοθεσίας, σύμφωνα με το άρθρο 71 του κανονισμού 1408/71.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 63 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπιπτόντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Κατόπιν της έναρξης ισχύος του κανονισμού (ΕΚ) 883/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 988/2009 Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, οι διατάξεις του άρθρου 65 του κανονισμού αυτού δεν πρέπει να ερμηνεύονται υπό το φως της απόφασης του Δικαστηρίου της 12ης Ιουνίου 1986, 1/85, Miethé. Στην περίπτωση πλήρως άνεργου μεθοριακού εργαζομένου ο οποίος διατήρησε με το κράτος μέλος της τελευταίας του απασχόλησης επαγγελματικούς και προσωπικούς δεσμούς που καθιστούν πιθανότερη την επαγγελματική επανένταξή του στο εν λόγω κράτος μέλος, το άρθρο 65 του κανονισμού 883/2004 έχει την έννοια ότι παρέχει στον εργαζόμενο αυτόν τη δυνατότητα να τεθεί κατά τρόπο συμπληρωματικό στη διάθεση των υπηρεσιών απασχόλησης αυτού του κράτους μέλους όχι προκειμένου να λάβει επιδόματα ανεργίας, αλλά μόνον προκειμένου να λάβει υπηρεσίες επαγγελματικής επανένταξης.
- 2) Οι διατάξεις περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, ιδίως δε οι διατάξεις του άρθρου 45 ΣΛΕΕ, δεν αντίκεινται στην υπαγορευόμενη από το εθνικό δίκαιο άρνηση του κράτους μέλους τελευταίας απασχόλησης να χορηγήσει επιδόματα ανεργίας σε πλήρως άνεργο μεθοριακό εργαζόμενο ο οποίος διαθέτει περισσότερες πιθανότητες επαγγελματικής επανένταξης στο κράτος αυτό, άρνηση βασιζόμενη στο γεγονός ότι ο εν λόγω εργαζόμενος δεν κατοικεί στο έδαφός του, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 65 του κανονισμού 883/2004, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 988/2009, η εφαρμοστέα νομοθεσία είναι εκείνη του κράτους μέλους κατοικίας.

- 3) Οι διατάξεις του άρθρου 87, παράγραφος 8, του κανονισμού 883/2004, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 988/2009, εφαρμόζονται σε πλήρως άνεργους μεθοριακούς εργαζομένους οι οποίοι, λαμβανομένων υπόψη των δεσμών που διατήρησαν με το κράτος μέλος της τελευταίας τους απασχόλησης, λαμβάνουν από αυτό επιδόματα ανεργίας βάσει της νομοθεσίας του, δυνάμει του άρθρου 71 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996, όπως ο τελευταίος τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 592/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008.

Η έννοια «αμετάβλητη κατάσταση» κατά το άρθρο 87, παράγραφος 8, του κανονισμού 883/2004, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 988/2009, πρέπει να εξετασθεί υπό το πρίσμα της εθνικής νομοθεσίας περί κοινωνικής ασφάλισης. Εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει αν εργαζόμενοι όπως η M. A. Peeters και ο J. G. J. Arnold πληρούν τις προβλεπόμενες από τη νομοθεσία αυτή προϋποθέσεις για την επανέναρξη της καταβολής των επιδομάτων ανεργίας που ελάμβαναν δυνάμει της εν λόγω νομοθεσίας, σύμφωνα με το άρθρο 71 του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό 118/97, όπως ο τελευταίος τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 592/2008.

(υπογραφές)